

УДК 372.881.111.1:37.02

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША

І.О. Сімкова, канд. пед. наук (Київ)

В статті проаналізовано загальнопсихологічні механізми діяльності (сприйняття, пам'ять, осмислення); специфічні механізми діяльності (увага, вірогіднісне прогнозування мовлення тощо); специфічні механізми перекладу (переключення, перекодування тощо). Визначено, що процес усного перекладу з аркуша (УПА) складається з трьох основних фаз: сприйняття ТО, прийняття перекладацького рішення і оформлення ТП. Розглянуто навички і вміння притаманні кожній фазі процесу УПА. До першої фази процесу УПА, віднесено навички і вміння девербалізації, володіння широким полем зору під час читання ТО і вірогіднісного прогнозування під час смислового аналізу ТО; до другої – навички і вміння переключення та навички і вміння застосування перекладацьких трансформацій; третя фаза включає навички і вміння синхронізації операцій.

Ключові слова: методика навчання перекладу, специфічні механізми перекладу, усний переклад з аркуша.

Сімкова І.О. Психолінгвістические и психологические основы разработки методики обучения устному переводу с листа. В статье проанализированы общепсихологические механизмы деятельности (восприятие, память, осмысление); специфические механизмы деятельности (внимание, вероятностное прогнозирование речи и т.д.); специфические механизмы перевода (переключение, перекодировка и т.д.). Определено, что процесс устного перевода с листа состоит из трех основных фаз: восприятие текста оригинала, принятие переводческого решения и оформление текста перевода. Рассмотрены навыки и умения присущие каждой фазе процесса устного перевода с листа. К первой фазе процесса устного перевода с листа, отнесены навыки и умения девербаллизации, владение широким полем зрения при чтении текста оригинала и вероятностного прогнозирования при смысловом анализе текста оригинала; ко второй – навыки и умения переключения и навыки и умения применения переводческих трансформаций; третья фаза включает навыки и умения синхронизации операций.

Ключевые слова: методика обучения переводу, специфические механизмы перевода, устный перевод с листа.

Simkova I. Psycholinguistic and psychological bases for sight translation training development. In the article the general psychological mechanisms of activity (perception, memory, comprehension); specific mechanisms of activity (attention, probabilistic forecasting of speech, etc.); specific mechanisms of interpreting/translation (switching, conversion, etc.) are analyzed. It is determined that the sight translation process consists of three main phases: perception of the source text, translation decision making and performance of the target text. Skills and subskills inherent in every phase of the sight translation process are considered. The first phase of the sight translation process includes skills and subskills of deverbalization, possession of wide field of view during reading, and probabilistic forecasting during semantic analysis of the source text; the second phase includes skills and subskills of switching and translation transformations usage; the third phase involves skills and subskills of operations synchronization.

Keywords: interpreting/translation training methods, specific mechanisms of translation/interpreting, sight translation.

Єдність свідомості і діяльності є один із провідних методологічних принципів психології, що дозволяє розглядати діяльність як поєднання зовнішнього та внутрішнього [2, с. 71]. В той час, як свідомість і психіка є внутрішньою характеристикою діяльності – властивість діяльності протікати у формі поведінки, яку можна спостерігати ззовні, є характеристикою самої психіки [5, с. 45–47]. Таким чином, діяльність розуміється як система, всередині якої функціонує психіка [6 с. 43–52].

Стосовно процесу перекладу і перекладацької діяльності, психічні явища можна розглядати як складові своєрідних механізмів, що здійснюють планувальну і регулюючу функцію в дії [3 с. 81–88]. Тому, розгляд механізмів діяльності слід здійснювати з точки зору як системного, так і рівневого підходів. Останній ґрунтується на теорії ієрархії сфер та видів людської діяльності [9, с. 211–218] і передбачає ієрархічність та багаторівневість організації індивіда і механізмів його соматичної та психічної діяльності [9, с. 128].

Об'єктом дослідження є процес навчання усного перекладу з аркуша (УПА), а предметом є визначення психолінгвістичних та психологічних основ розробки методики навчання УПА.

Мета статті полягає в аналізі механізмів діяльності задіяних під час усного перекладу з аркуша, визначенні основних фаз процесу УПА і дослідженні основних механізмів, що беруть участь у здійсненні УПА.

Ми підтримуємо думку більшості авторів (Живова Ж.В., Касаткіна К.О., Міньяр-Белоручев Р.К., Цвілінг М.Я., Ferreira A., Schwieter J.W.), що під час навчання перекладу основні зусилля повинні бути спрямовані на вироблення і автоматизацію комплексу навичок і вмій, які вимагають від майбутніх перекладачів значної психологічної перебудови, таким чином передумовою створення методики навчання будь-якого виду перекладу є дослідження психолінгвістичних та психологічних основ, що зумовлює актуальність статті.

Спостереження за роботою перекладачів, аналіз досліджень в яких переклад розглядається з психологічної (Артемов В.А., Беляєв Б.В., Бернштейн Н.А., Чернова Г.В., Зимня І.О., Рубінштейн С.Л., Miller G.A.) та психолінгвістичної точок зору (Анохіна С.П., Бассує-Вебб Л.К., Єрмоло-

вич В.І., Крінґс Х., Міньяр-Белоручев Р.К., Халєєва І.І., Черноватий Л.М., Ширяєв А.Ф., Ferreira A., Hassan B.A., Schwieter J.W.) дають можливість говорити про існування особливих механізмів перекладу.

Ряд авторів [3; 5; 6; 9; 12; 13] виділяють три рівні механізмів діяльності під час перекладу: 1) загальнопсихологічні механізми: (сприйняття, пам'ять, осмислення) [5, с. 45–46; 13]; 2) специфічні механізми діяльності: рівнева регуляція діяльності, увага (перемикання, розподіл, зосередженість), механізми спрямовані на стеження за відхиленням від норми; вірогідніше прогнозування мовлення, що сприймається (випереджальне відображення дійсності) [1; 6, с. 111]; 3) специфічні механізми перекладу: переключення, перекодування тощо [5, с. 45–57; 7; 12].

Цілком очевидним є той факт, що УПА являє собою складний психологічний процес, який здійснюється в складних умовах: коли перекладач отримує текст оригіналу (ТО), який він раніше не бачив або бачив лише безпосередньо перед здійсненням перекладу. Під час читання ТО він промовляє текст перекладу (ТП) так, як ніби він написаний мовою перекладу (МП). За таких умов, ми можемо спостерігати поєднання різних видів діяльності: читання, сприйняття тексту, прийняття перекладацького рішення, говоріння. Таким чином, процес УПА складається з трьох основних фаз: 1) сприйняття ТО; 2) прийняття перекладацького рішення; 3) оформлення ТП.

В дослідженні психолінгвістичних основ перекладу велике значення мають дані психології, оскільки психологічне вивчення перекладу спрямоване, насамперед, на вивчення перекладу як психологічного процесу і механізмів, що лежать в основі цього процесу.

Так, основними механізмами, що беруть участь у здійсненні УПА є механізми сприйняття ТО; механізми запам'ятовування; механізми переключення з МО на МП; механізми оформлення перекладу; механізми синхронізації перекладацьких операцій. Далі, ми проаналізуємо їх відповідно до фаз здійснення процесу перекладу.

Повністю поділяючи точку зору І.О. Зимньої, ми припускаємо, що початковою стадією процесу УПА є зорове сприйняття інформації [7].

Як відомо, сприйняття будь-якого мовного повідомлення являє собою складний психологічний процес безпосереднього цілісного відображення предметів і явищ навколишньої дійсності, опосередкованих мовою зв'язків і відносин, пізніше виражених в мовленнєвому повідомленні [5, с. 50].

Фахівці [4; 12; 13] в галузі психолінгвістики виділяють такі особливості процесу сприйняття: осмисленість сприйняття; дискретність процесу сприйняття, апперцепція; обумовленість сприйняття минулим досвідом особи; випереджаючий характер сприйняття.

Особливістю мовленнєвого сприйняття є чітке і ясне утримання в свідомості слухачів/читачів інформації, що подається на початку і в кінці повідомлення, що є відображенням відомого в психології закону першого і останнього місця, або фактора краю [3]. Цей факт вимагає використання навичок і вмінь сегментації тексту оригіналу і виділення значеннєвих опорних пунктів повідомлення [9].

В якості специфічних механізмів процесу УПА визначаються: механізм рівнів управління діяльністю, механізм уваги; механізм випереджально-го відображення дійсності [4; 5; 6; 7; 12].

Відповідно до концепції «включення» (Крилов А.А., Зимня І.О.), схема переробки інформації особою може бути представлена у вигляді піраміди, розчленованої горизонтальними площинами – рівнями прийняття рішення. При цьому кількість каналів обробки інформації на кожному рівні різна. На вершині піраміди передбачається функціонування одного каналу обробки інформації. Це – прийняття рішення шляхом мислення [7, с. 59–61].

Другий рівень – рівень наочного мислення, він має три або чотири канали обробки інформації. Третій рівень – рівень вироблення операційних навичок, на якому одночасно може бути задіяна велика кількість каналів. Четвертий рівень забезпечує перетворення інформації в умовно-рефлекторну діяльність. Число каналів обробки інформації і ступінь автономності тут значно вища, ніж на інших рівнях.

Під час інформаційної взаємодії перших трьох рівнів каналів обробки інформації спостерігається тенденція до звільнення першого та другого рівнів від обробки очікуваних, відомих з минулого

сигналів, передача і відпрацювання на третьому рівні. В результаті забезпечується висока готовність вищих каналів до обробки нових незвичайних сигналів, а також до творчого пошуку оптимального вирішення завдань поточної діяльності [7, с. 63].

Так, процес УПА здійснюється на основі включення нової дії в контекст вже впорядкованої діяльності спочатку на вищому, усвідомленому рівні, а після сформованості навичок, передається на нижченаведені, підлеглі рівні [7].

Ми припускаємо, що переробка головної інформації і прийняття перекладацьких рішень здійснюється на вищому рівні, в той час як переробка передбачуваної інформації передається на нижні рівні і не вимагає спрямованого контролю свідомості. При об'єднанні двох самостійних видів діяльності (під час УПА – читання і говоріння) відбувається одночасне «завантаження» верхнього рівня системи двома потоками інформації, з якими важко впоратися, і мозок починає працювати за принципом випадкового підключення, значно знижуючи ефективність суміщення.

Механізми сприйняття ТО поєднані із першою фазою перекладу. Друга фаза буде ґрунтуватися на механізмах переключення з МО на МП. Фаза оформлення базується, відповідно, на механізмах оформлення перекладу. В УПА механізм синхронізації перекладацьких операцій представлений як синхронізація читання про себе ТО і промовляння вголос ТП. Механізм запам'ятовування буде брати участь у здійсненні другої фази перекладу, як складова механізму довготривалої пам'яті і оперативної пам'яті під час першої фази.

Як згадувалося вище, фазою сприйняття ТО під час УПА є читання про себе, метою якого – вилучення інформації, що міститься в ТО. Відповідно до різновидів читання, під час УПА використовується інформативне читання. Будь-який вид читання має дві характеристики: зовнішню і внутрішню. Зовнішньою характеристикою читання є техніка читання, внутрішньою – смислове розуміння прочитаного. Якість виконання першої фази УПА, все одно як другої або третьої, прямим чином буде впливати на якість виконання всього процесу УПА. Тому для успішної реалізації першої фази необхідно володіти гарно розвиненими навичками і вміннями техніки читання і смислового аналізу ТО.

Техніка читання – механізми зорового декодування оптичних сигналів [8], яке відбувається під час фіксації очей. Згідно з даними досліджень, під час читання особа здійснює 4-5 фіксацій на рядок. Чим швидше протікає цей процес, тим вищою вважається техніка читання, при цьому відбувається декодування як частин слів (незнайомі або мало-знайомі слова), так і цілих слів (добре знайомі слова особа впізнає миттєво). Для техніки читання характерні два процеси: ідентифікація зорового образу і внутрішня артикуляція. Остання уповільнює процес декодування і негативно впливає на техніку читання. Численні фіксації очей на одній строчці, також, чинять негативний вплив, оскільки чим менше фіксацій, тим вище техніка читання [8].

Два принципових недоліки, які впливають на техніку читання – наявність внутрішньої артикуляції і вузьке поле зору (ділянка ТО, яка чітко сприймається під час однієї фіксації погляду). Чим ширше поле зору, тим більше інформації сприймається під час кожної зупинки очей і тим менше зупинок в ТО необхідно. Це означає, що для досягнення високої техніки читання необхідно розширити поле зору і усунути внутрішню артикуляцію, тобто звільнити інформацію від мовлення [8; 9]. За відсутність внутрішнього промовляння під час сприйняття ТО відповідають навички і вмінням девербалізації. Чим ширше поле зору під час читання, тим менше можливості для внутрішнього промовляння ТО.

Сформовані вміння девербалізації необхідні, також, під час синхронного здійснення процесів сприйняття ТО та оформлення ТП, оскільки внутрішнє промовляння під час сприйняття ТО виключає промовляння ТП, який має зовсім іншу артикуляцію. Володіння розширеним полем зору під час читання дозволить майбутнім перекладачам, у разі необхідності, повернутися назад до ТО. Така необхідність може виникнути під час невірною смислового аналізу ТО. Отже, провідними в УПА під час читання ТО будуть навичками і вміннями девербалізації, володіння якими, передбачає наявність широкого поля зору і дозволяє здійснювати механізм синхронізації сприйняття ТО і оформлення ТП.

Друга характеристика читання – смислове розуміння ТО. На думку дослідників (Арана Л., Зимня І.О., Чернов Г.В., Ейгер Г.В., Юхт В.Л.) якість

сприйняття залежить від попереднього досвіду реципієнта. Це означає, що процес сприйняття ґрунтується насамперед на механізмах пам'яті.

Однак, часто, нам вдається зрозуміти те, що викладено в тексті раніше, ніж ми його прочитаємо. Таким чином, в дію вступає механізм вірогіднісного прогнозування [7], який є другим необхідним інструментом сприйняття. Він характеризується процесом співвіднесення висунутої гіпотези з реально існуючим стимулом. В процесі знаходження зорового стимулу в дію вступає механізм підтвердження або відхилення висунутої гіпотези, далі відбувається її уточнення [7; 11].

Вірогіднісне прогнозування може спрацювати на всіх рівнях мовлення: на рівні складу, слова, синтагми, висловлювання і повідомлення [11].

Саме поняття вірогіднісного прогнозування не є однозначним. Воно включає і розподіл прогнозування під час смислового сприйняття мовлення, і попереджуючий синтез під час мовлення. При цьому випередження мовлення може відбуватися відносно артикуляційної стереотипності, лінгвістичних та смислових обставин, а вірогіднісний прогноз може здійснюватися на рівні змісту і конкретної реалізації смислових зв'язків [7].

Смислове сприйняття мовлення відбувається із використанням «опорних пунктів», в процесі значеннєвого сприйняття механізм підтвердження висунутої мозком гіпотези спрацює раніше механізму послідовного звірення фізичних характеристик стимулу з релевантними йому ознаками еталонного зразка [7; 9; 11].

Рівень сформованості навичок і вмінь вірогіднісного прогнозування під час УПА має велике значення, оскільки, в умовах дефіциту часу, виділення основного змісту висловлювання є вкрай важливим. Ми можемо простежити залежність рівня ефективності вірогіднісного прогнозування від ступеня обізнаності в галузі, в межах якої здійснюється УПА. Таким чином, ступінь знайомства з основними мовностилістичними і прагматичними характеристиками ТО відповідної галузі збільшує рівень успішного вірогіднісного прогнозування, позитивно впливаючи на весь процес здійснення перекладу.

Отже, під час першої фази процесу УПА, ми можемо виокремити навички і вміння девербалізації, володіння широким полем зору під час

читання ТО і вірогіднісного прогнозування під час смислового аналізу ТО.

Перейдемо до розгляду другої фази, яка полягає у прийнятті перекладацького рішення.

Під перекладацьким рішенням ми розуміємо вибір синонімічної заміни (як правило, в МП) для одиниці ТО. Так, в довготривалій пам'яті перекладача повинен існувати певний набір лексичних та граматичних засобів, з яких можна обирати. Сам вибір може здійснюватися двома способами: знаковим або смисловим. Якісне виконання УПА характеризується обмеженими часовими рамками та синхронізацією процесу сприйняття ТО і оформлення ТП. Тому, основним способом УПА може вважатися знаковий спосіб, який працює за умови сформованості навичок і вмінь переключення, і застосування перекладацьких трансформацій.

Формування і розвиток навичок і вмінь переключення ґрунтується на вивченні та закладанні в довготривала пам'ять лексичних та граматичних еквівалентів. Науково-технічні тексти, в першу чергу, характеризуються наявністю термінів, які утворюють організовану систему двосторонніх понять, під якими розуміються поняття, що асоціюються з лексемами двох мов, наприклад, української і англійської. Під час дії механізму переключення еквівалент обирається залежно від мови ТО, але тільки за умови наявності стійких асоціацій з поняттям. Тому, навички і вміння переключення можуть працювати лише при наявності єдиної системи двосторонніх понять.

У створенні такої системи велику роль відіграють механізми запам'ятовування, які повинні забезпечити зберігання цієї системи на рівні відтворення.

Механізм переключення функціонує за тематичним принципом, шляхом об'єднання аналогічних семантичних підсистем двох мов в одну загальну систему. Ефективність функціонування навичок і вмінь переключення залежить від рівня відпрацьованих зв'язків між двома мовами. При цьому, можливість встановлення міцних знакових зв'язків залежить від характеру мовних засобів.

Очевидно, що механізм переключення наявний у всіх видах перекладу, але найбільш важливий він для різних видів усного перекладу, де обмеження в часі накладає особливі обмеження на можли-

вості перекладача і вимагає добре відрегульованих автоматизмів міжмовних заміни.

Сформовані навички і вміння переключення забезпечують прийняття безпомилкового перекладацького рішення для лексичних одиниць, які позначають лише одне поняття. До таких лексичних одиниць ми можемо віднести терміни. Вся терміносистема мови науково-технічної сфери може бути розбита на певну кількість семантичних полів, які обслуговують різні галузі науково-технічної сфери, наприклад, нанотехнології, комп'ютерних технологій тощо. Ці семантичні поля, в свою чергу, складаються з вузьких семантичних полів. Наприклад, в галузі нанотехнологій це може бути – наномедицина, наноелектроніка, нанофотоніка тощо. Навичка переключення, вироблена на рівні тільки одного семантичного поля, не здатна забезпечити переклад лексичних одиниць, що належать до іншого семантичного поля. Тому, її потрібно формувати для кожного семантичного поля окремо. Вибір семантичних полів, на основі яких буде здійснюватися формування навичок і вмінь переключення може бути різним і залежить від завдань, які ставляться під час навчання УПА.

Однак, під час УПА науково-технічних текстів зустрічаються однозначні лексичні одиниці, які не відносяться до термінологічних систем, так звані прецизійні лексичні одиниці. Наприклад, власні назви, аббревіатури, акроніми тощо, зазвичай, вони не викликають конкретних асоціацій і можуть викликати труднощі під час УПА [9]. Тому, чим більше знань отримують майбутні перекладачі про відносини понять всередині певної системи, чим міцнішими будуть асоціації двох лексем з цим поняттям, тим кращим буде рівень володіння навичками і вміннями переключення.

В ситуаціях, коли під час УПА, майбутні перекладачі не зможуть відшукати прямі еквіваленти лексичних одиниць, їм знадобляться навички і вміння застосування перекладацьких трансформацій. Під трансформацією розуміється заміна формальних (лексичні/граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів ТО задля збереження інформації ТО [9].

Роблячи висновок про другу фазу здійснення УПА, виділяємо навички і вміння переключення

та навички і вміння застосування перекладацьких трансформацій.

Третя фаза УПА – усне оформлення ТП. На перший погляд, воно (оформлення) не відрізняється від говоріння, але ускладнюється тим, що здійснюється паралельно з процесом сприйняття ТО, що вимагає сформованості навичок і вмінь синхронізації двох операцій: читання і говоріння.

Під час УПА перекладач повинен прочитати перше речення, зрозуміти його і здійснити переклад без тривалих пауз в процесі оформлення ТП. Цього можна досягти лише, якщо під час промовляння вголос першої фрази ТО, перекладач здійснює сприйняття другої тощо. Чим більше часу є у перекладача для сприйняття ТО, тим якісніше він здійснює цю операцію. Час він може виграти за рахунок темпу промовляння перекладу попередньої фрази. Темп говоріння не повинен бути штучно повільним. Він повинен відповідати загальному помірному темпу мовлення МП, який, на думку дослідників [9; 13], становить для європейських мов 100 – 120 слів за хвилину. Отже, швидкість говоріння перекладача повинна регулюватися ним залежно від швидкості сприйняття ТО.

Окрім темпу мовлення, високий рівень навичок і вмінь синхронізації забезпечує достатній обсяг оперативної пам'яті, який забезпечує запам'ятовування інформації для перекладу.

Читаючи речення, перекладач повинен запам'ятовувати не слова, з яких створено речення, а інформацію, що міститься в ньому. Промовляючи фразу ТО, перекладач здійснює перекодування сприйнятої ним інформації. Потім вона поділяється на окремі відрізки, які зберігаються в пам'яті. Науковці говорять про можливість розширення об'єму пам'яті шляхом побудови все більших і більших відрізків, що містять більше інформації, ніж попередні [14]. Це означає, що всю інформацію, що міститься в реченні ТО можна представити у вигляді відрізків, число яких повинно відповідати обсягу оперативної пам'яті. Відрізки інформації, які оперативна пам'ять може зберегти, виконують для перекладача роль опорних пунктами в процесі оформлення ТП і передають основне смислове значення речення. Під виділенням значеннєвих опорних пунктів повідомлення розуміється виділення ключових слів, що дозволяє перекладачу раціональ-

но використовувати механізм роботи оперативної пам'яті.

Забезпечення виділення значеннєвих опорних пунктів повідомлення неможливе без використання механізму уваги, так само як і говоріння, під час якого перекладач постійно контролює адекватність того, що він говорить і того, що потрібно сказати. Тому, майбутніх перекладачів слід вчити розподіляти увагу таким чином, щоб вона працювала у двох напрямках: сприйняття і говоріння. Під час сприйняття ТО увага перекладача спрямована на зміст повідомлення. Коли перекладач читає перший раз увага спрямована на загальний зміст, на окремі деталі увага спрямовується під час другого читання ТО. Першочергово увага спрямовується на важливі для розуміння ЛО, незрозумілі або нові ЛО, неологізми і надмірно довгі ЛО.

Для УПА характерною є концентрація уваги на домінуючих аспектах і, в той же час, можливість в будь-який момент перенести центр уваги на фоніві явища. Релевантними і найбільш важливими, є такі властивості уваги, як переключення і розподіл уваги, тому що їх використання забезпечує можливість майже одночасного виконання дії читання ТО і промовляння ТП.

Таким чином, ми розглянули психолінгвістичні і психологічні основи розробки методики навчання УПА, визначили основні фази з яких складається процес УПА, виділили і проаналізували основні механізмами, що беруть участь у здійсненні УПА. Перспективи подальших досліджень полягають у створенні системи вправ для навчання УПА, виконання яких забезпечить розвиток і формування у майбутніх перекладачів розглянутих вище механізмів, що беруть участь у здійсненні усного перекладу з аркуша.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бассуэ Вэбб Л.К. Обучение переводу с листа как профессиональной деятельности (на материале испанского языка) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Л.К. Бассуэ Вэбб. – М., 1991. – 22 с.
2. Беляев Б.В. Психологический анализ процесса языкового перевода / Б.В. Беляев // Журнал «Иностранные языки в школе». – М., 1964. – Вып. 11. – С. 160–173.
3. Бернштейн Н.А. Физиология движений и активность / Н.А. Бернштейн. – М. : Наука, 1990. – 496 с.
4. Ейгер Г.В.

Некоторые психолінгвістическіе аспекты процесса перевода научно-технической литературы (взаимодействие фоновых и языковых знаний переводчика) / Г.В. Ейгер, В.Л. Юхт // Тетради переводчика. – М. : “МО”, 1987. – Вып. 22. – С. 87–94. 5. Ермолович В.И. Проблемы изучения психологических аспектов перевода / В.И. Ермолович // Тетради переводчика. Науч.-теор. сб. – М., 1999. – Вып. 24. – С. 45–62. 6. Жинкин Н.И. Речь как проводник информации / Н.И. Жинкин. – М. : Наука, 1982. – 160 с. 7. Зимняя И.А. Психологический анализ перевода как вида речевой деятельности // И.А. Зимняя // Вопросы теории перевода. Сборник научных трудов ГИИЯ им. Мориса Тореза. – М. : “МО”, 1978. – № 127. – С. 37–50. 8. Клычникова З.И. Психологические основы обучения чтению на иностранном языке / З.И. Клычникова. – М. : Просвещение, 1983. – 207 с. 9. Миньяр-Белоручев Р.К. Как стать переводчиком? / Р.К. Миньяр-Белоручев. – М. : Готика, 1999. – 176 с. 10. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1973. – 424 с. 11. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода / Г.В. Чернов. – М. : Международные отношения, 1987. – 208 с. 12. Ferreira A. Psycholinguistic and Cognitive Inquiries into Translation and Interpreting / A. Ferreira, J.W. Schwieter. – Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2015. – 213 p. 13. Hassan B.A. Translation as a Mental Activity: from Psycholinguistics to Neurolinguistics / B.A. Hassan // International Journal of Cognitive Linguistics. – New-York : Nova Science Publishers, 2013. – Vol. 4 – Issue 1. – P. 55–64. 14. Miller G. A. The organization of lexical memory: Are word associations sufficient? / G.A. Miller // The Pathology of Memory. – New-York : Academic Press, 1969. – P. 223–236.

REFERENCES

Bassue Vebe, L.K. (1991). *Obuchenie perevodu s lista kak professionalnoi deyatelnosti (na materiale ispanskogo yazyka)*. Avtoref. kand.ped.nauk. [Sight translation training as professional activity. Cand. ped. sci. diss]. Moscow. 22 p. (in Russian)

Belyaev, B.V. (1964). Psihologicheskij analiz protsessa yazykovogo perevoda [Psychological analysis of language translation process]. *Inostyrannye yazyki v shkole – Foreign languages at school*, 11, 160-173 (in Russian)

Bernschtein, N.A. (1990). *Fiziologiya dvizhenij i aktivnost [Physiology of movements and activity]*. Moscow: Nauka Publ.

Chernov, G.V. (1987). *Teoriya i praktika sinchronnogo perevoda [Theory and practice of simultaneous translation]*. Moscow: Mezhnunar. Otnoshen. Publ.

Ejger, G.V. and Yuht, V.L. (1987). *Nekotorye psiholingvisticheskie aspekty protsessa perevoda nauchno-technicheskoy literatury (vzaimodejstvie fonovyh i yazykovyh znaniy perevodchika)* [Some psycholinguistic aspects of scientific literature process translation (interaction background and language knowledge of translator)]. *Tetradj perevodchika – Copybooks of translator*, 2, 87-94 (in Russian)

Ermolovich, V.I. (1999). *Problemy izucheniya psihologicheskix aspektov perevoda [Problems of studying of psychological aspects of translation]*. *Tetradj perevodchika – Copybooks of translator*, 24, 45-62.

Ferreira, A. and Schwieter John W. (2015) *Psycholinguistic and Cognitive Inquiries into Translation and Interpreting*. Philadelphia : John Benjamins Publishing Company.

Hassan, B.A. (2013) Translation as a Mental Activity: from Psycholinguistics to Neurolinguistics. *International Journal of Cognitive Linguistics*, 4 (1), 55-64.

Klychnikova Z.I. (1983). Psihologicheskie osnovy obucheniya chteniyu na inostrannom yazyke [Psychological bases of reading training in foreign language]. Moscow: Prosvetshenie Publ.

Miller, G.A. (1969). The organization of lexical memory: Are word associations sufficient? In G.A. Talland & N.C. Waugh (Eds.). *The Pathology of Memory*. New-York : Academic Press, pp. 167-173

Minyar-Beloruhev, R.K. (1999). *Kak stat perevodchikom? [How to become a translator]*. Moscow: Gotika Publ.

Rubinshtein, S.L. (1973). *Problemy obschej psihologii [Problems of general psychology]*. Moscow: Pedagogika Publ.

Zhynkin, N.I. (1982). *Rech kak provodnik informatsii [Speech as information carrier]*. Moscow: Nauka Publ.

Zimnyja, I.A. (1987) Psihologicheskij analiz perevoda kak vida rechevoj dejatelnosti [Psychological analysis of translation as a kind of speech activity]. *Voprosy teorii perevoda – Questions of theory of translation*, 127, 37-50.